

РЕЦЕНЗИЯ

от полковник инженер професор доктор Сашо Стефанов Евлогиев,
професор в катедра „Артилерия“ на Факултет „Артилерия, ПВО и КИС”
на Национален военен университет „Васил Левски”
гр. Шумен, ул. „Карел Шкорпил“ 1,
тел. (054) 801 040, в. 54200; GSM 0887 22 90 40
e-mail: sevl@abv.bg

на дисертационния труд на старши комисар Георги Тодоров Гайков

на тема: „Нови подходи за подготовка и провеждане на специални операции“
представен за придобиване на образователна и научна степен „доктор”

по научна специалност „Военно-политически проблеми на сигурността“

1. Актуалност и значимост на разработвания научен проблем.

Избухналите локални войни и конфликти през последните 15-20 години, извършените актове на тероризъм и съществуващите несиметрични заплахи показват, че използването на военен компонент, като форма на ответни действия е задължителен. Съвременната среда за сигурност се характеризира с редица особености, като сложност, многообразност, динамичност, противоречивост, непредвидимост и др. Това предполага в региона на военния конфликт да се използват, както военни формирования, така и голямо количество невоенни сили за възстановяване на нормалния обществен живот – възстановяване на пътища, комуникации, работа на учреждения, болници, училища и др. В същото време в региона ще действат малки групи от въоръжени лица за извършване на саботажи, диверсии и терористични актове. Провеждането на операции в такива райони ще изисква умело съчетаване на бойни и небойни операции. Много често в зоната за провеждане на бойните действия обществения ред ще бъде сериозно компрометиран. Следователно, общественият ред като състояние на системата за обществени отношения, регулирани от правни, социални и нравствени норми ще бъде разрушено или силно нарушено. Това изисква при провеждане на мироналагащи и стабилизиращи операции използването на военни средства да се осъществява в тясно взаимодействие с привлечените за участие полицейски формирования, формирования на гражданска защита, на пожарна безопасност други военизирани структури. Полицията, като специализирана система на изпълнителната власт е пряко ангажирана с провеждането на държавната политика за гарантиране на вътрешната сигурност. Тя носи пълна отговорност за обществените отношения, свързани със сигурността, като нейната основна задача е поддържането на законно установен обществен ред. В случаите на неговото разрушаване или сериозно нарушаване първостепенна задача на полицията се явява неговото незабавно възстановяване. Съществуването на здрав обществен ред ограничава в максимална степен заплахите за дейността на

държавните структури, гражданското общество, живота, интересите, правата и свободите на гражданите. Поради сложността и комплексността на възникващите заплахи и предизвикателства вероятността от използването единствено на военни сили и средства е силно намаляла. От друга страна, все по осезателно се чувства необходимостта от използването на военни и полицейски сили и средства в стабилизиращите операции за осигуряване на обществения живот. Организирането и провеждането на тяхното добро взаимодействие е гарант за успешно изпълнение на поставените задачи в зоната на операцията.

Полицейската операция е най-ефективната форма на дейност на полицейските сили с помощта, на която се решават множество задачи по националната сигурност и опазване на обществения ред. В хода на нейното планиране и провеждане се корелират способности за: анализ на оперативната обстановка и оценка на информацията; вземане на решение и определяне на целите и очакваните резултати; разполагане и маневриране на силите и средствата и осигуряване на взаимодействие между тях; извършване на тактически действия от участващия състав; изпълнение на задачи в сложни ситуации. Най-общо полицейските операции могат да бъдат класифицирани като общи и специални.

В този смисъл, представеният от автора дисертационен труд „Нови подходи за подготовка и провеждане на специални операции“ е необходим и навременен. Формулираната тема съответства на съдържанието на дисертацията. Направеният анализ позволява да се формулират основните характеристики на специалните операции и полицейските тактики, използвани в стабилизиращи операции от коалиционни сили след въоръжен конфликт. Авторът е извършил широк литературен обзор, направил е анализ на събраните факти и е формулирал изводи и препоръки. В края на дисертацията са формулирани общи изводи, които до голяма степен повтарят изводите, направени в края на всяка глава. На мен не са ми известни други подобни разработки.

2. Обща характеристика и структура на дисертационния труд.

Дисертационния труд се състои от увод, три глави, общи изводи и препоръки, заключение и списък на използваната литература. Номерацията на главите и параграфите съответстват на тези от дисертацията. Дисертационният труд се състои от 178 страници, 13 фигури, 15 таблици и 4 страници библиография. Общият обем на свитъка е 182 страници. Предложеният за рецензиране дисертационен труд съответства на изискванията на Правилника за развитие на академичния състав на Военна академия (ВА) „Г. С. Раковски“.

В увода старши комисар Гайков е обосновал актуалността на научния проблем, като е анализирал съществуващите рискови ситуации, в които Република България може да бъде участник в изпълнение на поетите съюзни ангажименти за гарантиране на сигурността в региона или за осигуряване на международната сигурност. Посочил е, че характерът на съвременните заплахи намаляват възможността за активиране на чл. 5 от Вашингтонския договор, а наличието и използването на традиционните способности не водят до повишаване нивото на сигурност в международен мащаб. Извършил е обзор на проведените стабилизиращи операции през последните десетина години и участието на българските военни контингенти в тях. Формулирал е правилно работната хипотеза, обекта и предмета на изследването. Определил е много добре целта на дисертационния труд, стоящите за решаване научно-изследователски задачи, отчитайки влиянието на приетите ограничения.

В глава първа авторът е извършил анализ на след конфликтното възстановяване на определен район посредством провеждането на стабилизиращи операции с участие на полицейски сили и е определил, като главната цел на стабилизиращата операция възстановяването на върховенството на закона. Посочил е ролята и задачите на полицейските сили при възстановяване и поддържане на обществения ред при отсъствие на ефективни местни сили за сигурност. Посочени са отговорностите на външните полицейски сили при създаване, обучение и използване на местните

полицейски органи и техните задачи при поемане на контрола в конфликтния регион след изтеглянето на външните участници. Разкрита е необходимостта от изграждането на тясно взаимодействие между военните и полицейските сили при запазване на техния специфичен оперативен профил и поле на действие. Отчитайки основните характеристики на средата за сигурност в постконфликтното пространство като хаос, присъствие на незаконни въоръжени групи, лесен достъп до оръжие и боеприпаси е предложено като полицейски сили в такива региони да се изпращат предварително подготвени сили, което ще намали риска от непредвидени жертви и ще допринесе до по-бързото изпълнение на поставените задачи. Посочени са основните слабости, допускани при изпращането на полицейските сили в Косово, Афганистан и Ирак, като недостатъчно количество; несвоевременно разполагане; липса на предварително подготвени служители; липса на предварителна информация за обстановката и предстоящите задачи; недостатъчен брой местни жители, които могат да бъдат обучени за служители на местната полиция; изпращане на много право-охранителни агенции; използване на различни доктринални документи от участващите нации в многонационалните сили и др. Отчетено е, че част от задачите на полицейските сили могат да се поемат от служба „Военна полиция“ или от военни формирования, но е целесъобразно създаване на стабилизиращи полицейски части, които да изпълняват главната задача на полицията – осигуряване на обществения ред.

Направен е опит да се анализира понятието „криза“ и в зависимост от характера на това явление да се посочат двата основни вида кризисна ситуация: кризисна ситуация с насилие и кризисна ситуация без насилие. Обект на изследването в дисертационния труд се явява първият вид. Посочени са нормативната база, специалните звена за действия, целите и задачите при овладяването и контролирането на такъв тип кризи, основните полицейски структури, които могат да бъдат създадени и техните функции и отговорности.

В края на глава първа са направени изводи, които съответстват на

извършените изследвания и дават отговор на първата научно-изследователска задача.

Във втора глава са изследвани възможностите за взаимодействие и координация на различните сили; техните отговорности, отчитайки враждебността на средата; специалните полицейски тактики, които могат да се прилагат в хода на операцията.

Извършен е анализ на „полицейското присъствие“, като основен фактор за изпълнение на главната задача на полицейските сили и контролиране на средата в зоната на специалната операция в зависимост от необходимия брой служители и своевременното им разполагане в района за действие при гарантиране на логистичното осигуряване.

Систематизирани са особеностите и отговорностите на полицейските формирования при осъществяване на различните операции, като „полицейски мисии“, „квази-полицейски мисии“, „мисии от смесен тип“ и „военни мисии“ с отчитане на съществуващия риск.

Посочени са съществени различия между формированията на изпратените за участие в мисията военни и полицейски контингенти, като възможности за планиране и организиране на предстоящите действия; йерархичната система; размер на възнагражденията; продължителност на мандата; ротация на формированията и др., които в определени ситуации могат да окажат негативно отношение и трудности в изпълнението на поставените задачи.

Направена е кратка характеристика на специалните сили, като основен компонент на специалните операции и са изследвани най-вероятните операции, които могат да бъдат проведени наложително в района на действие на полицейските формирования, като рискови претърсвания; противодействие на барикадирани лица; високорискови арести; спасяване на заложници и др. Предложена е „оперативна матрица“, която представлява скала на приоритетите, съблюдавани при провеждане на всяка специална операция.

Анализирани са основните етапи на специалната операция - планиране, подготовка, реализация и анализ и са посочени най-важните черти на всеки от тях. Изследвани са различни способности, приложими при осъществяване на специални операции, като последователна атака, динамична атака, снайперска операция, засада и камуфлирани действия.

Изведени са важни тактически принципи, като планиране, сигурност, комуникация/координация, дистанция, прикрития/укрития, мощ, бързина, стремителност и безопасност, които могат да бъдат прилагани самостоятелно и в комбинация с отчитане на реалните условия на обстановката. Тяхното използване и творческо прилагане осигурява ефикасност при изпълнение на задачите. Направените изводи пряко кореспондират с поставените втора и трета научно-изследователски задачи.

В глава трета е извършен анализ на съществуващата система за оценка и сертифициране на формированията и щабовете за участието им мисии зад граница в национален, многонационален и коалиционен формат. Направен е извод, че ако за военните формирования възприетата системата за оценка и сертифициране на НАТО изпълнява своето предназначение, то за полицейските формирования това не е така. Съществен недостатък се явява липсата на единни критерии за оценка на способностите на полицейските формирования, в резултат на което полицейските сили от различните държави са с големи разлики, както в изградените способности, така и в готовността им да участват в предстояща операция. Предложен е модел за оценка и приоритизация на способностите на сертифицираното полицейско формирование за участието му в конкретна мисия. Моделът позволява да се определи моментното състояние на способностите и да се планира бъдещата подготовка на служителите с цел достигане на съответствие между необходимите и изградени способности към момента на изпращане на формированието. При съставянето на математическия модел е заложено критериите за оценка на придобитите способности да се извършва по метода на рангова корелация, а ранжирането на критериите – по

метода на експертна оценка. Извършена е верификация на модела сред експерти от системата на МВР и е направен извод, че за експерти в комисията за оценка на способностите е целесъобразно да се привличат служители, участвали в мисия зад граница. Изложението на проведеното изследване и формулираните изводи в края на главата решават четвъртата научно-изследователска задача.

Общите изводи обобщават направените изследвания в дисертационния труд и обосновават направеното предложение за изграждане на метод за оценка и приоритизация на необходимите способности за сертифициране на полицейски сили от състава на многонационални формирования за участието им в специални операции.

3. Характеристика на научните и научно-приложните приноси в дисертационния труд. Достоверност на материала.

Предложеният за рецензия дисертационен труд има своите научни и научно-приложни приноси. Извършеният анализ на специалните операции, като важна част от стабилизиращите операции и разкриването на основните фактори, които оказват влияние върху изпълнението на поставените задачи на полицейските сили с ясното разделение на задачите между военния и полицейски контингент имат преди всичко теоретичен характер. Реалното разпределение и успешното изпълнение на задачите ще зависи от редица условия, като най-важното от тях е подготовка на силите и готовност за използване в операцията.

Предложеният метод за оценка и приоритизиране на способностите на полицейските формирования има по-скоро практико-приложен характер.

Считам, че направените изследвания, научните и научно-приложни приноси са достоверни. Получените резултати могат да бъдат приложени в практическата дейност на полицейските формирования, подготвящи се за участие в мисии и могат да имат реален ефект.

4. Оценка на научните резултати и приносите на дисертационния труд.

Проведеното изследване на разглеждания проблем представлява принос в теоретичните постановки, с което е доразвита теорията за провеждане на стабилизиращи операции, като са определени факторите и условията, които могат да им окажат влияние и са систематизирани особеностите при участие на полицейски формирования в тях.

Докторантът е разработил и предложил метод за оценка и приоритизиране на способностите на полицейските формирования, определени за участие в стабилизираща операция. Формулирани са критерии, определящи използването на конкретна тактика от полицейските формирования при участие в стабилизиращи операции и са направени предложения за усъвършенстване на тяхната специална подготовка. Приносите в дисертационния труд са лично дело на автора.

5. Оценка на публикациите по дисертацията и авторството.

В предложения автореферат старши комисар Гайков е посочил три публикации по темата на дисертационния труд, като същите са разработени самостоятелно. Всички научни доклади са изнесени на Научна конференция на Факултет „Национална сигурност и отбрана“ на ВА „Г. С. Раковски“ през 2017 година. В трите научни доклада се разглеждат основни въпроси от дисертацията, касаещи участието на полицейски сили при стабилизиращи операции; използването на структурна система за овладяване на кризисни ситуации и сътрудничеството на полицейските и военни сили по време на провеждане на операции. Не ми е известно цитиране на резултатите в научните доклади от други автори. Считам, че научните публикации на старши комисар Гайков са лично дело на автора.

6. Литературна осведоменост и компетентност на докторанта.

Извършеният анализ на голям брой литературни източници на български, английски и руски език позволява обективност на получените резултати и обосновани изводи.

Георги Гайков демонстрира добра литературна осведоменост и компетентност. При извършеният литературен обзор авторът е използвал 103 източника, като 9 от тях са на български език, 23 са на английски език и 4 са на руски език. Авторът е използвал повече от 60 регламентиращи документа, като концепции, доктрини, наредби, методики и др. Използването на голям брой чужди литературни източници (27 бр.) показва, че докторантът може свободно да обработва необходимата му информация, да я анализира и да формулира правилни изводи и уместни предложения.

7. Оценка на автореферата.

Представеният автореферат е разработен структурно в съответствие с изискванията на регламентиращите документи. Основните моменти от дисертацията са намерили своето отражение в него. Правилно са определени актуалността на проблема, обекта и предмета на изследването, целта и научно-изследователските задачи с отчитане на посочените ограничения. Направените изследвания в дисертационния труд са изложени аргументирано в съответствие с нейната структура, като са посочени научните и научно-приложните приноси на автора и списък с публикациите по темата на дисертационния труд.

8. Критични бележки.

В разработения дисертационен труд и автореферата към него има допуснати някои слабости. Темата на дисертацията „Нови подходи за подготовка и провеждане на специални операции“ изисква в глава първа да се определят същността, съдържанието и задачите на специалните операции. Необходимо е да се изследват условията за тяхното провеждане, основните характеристики и тяхното влияние върху успешното изпълнение на поставените задачи от полицейските сили. Не са посочени основните етапи на подготовката на специалните операции и на тази база да се очертаят слабостите

и нерешените въпроси на сегашния етап от развитието на полицейските структури в Република България. В структурата на глава 1 е допуснато създаване на множество подточки, като 1.1.3., 1.1.4, 1.1.8, 1.1.9; 1.3.1, 1.3.2 и др., които съдържат кратка информация и не е необходимо тяхното отделяне. Може би поради ограничения брой страници тези подточки в автореферата са пресъздадени от 2-3 изречения, което не прави добро впечатление. Изводите към глава 1 и 2 са много на брой (по 6 бр.), със сложни конструкции от няколко подчинени изречения и буквално повтарят част от текста. Част от тях са пожелателни и не очертават необходимостта от разработването на следващата глава, което да бъде логично продължение за изпълнението на поставената цел.

Наименованието на глава втора – „Насоки за прилагане и изпълнение на конкретни етапи и задачи на полицейските формирования в стабилизиращите операции“ е доста неясно и объркващо. В т. 2.9. са посочени етапите на специалните операции без предварително да се анализира тяхната същност, видове, характерни черти и т.н.

В дисертацията и автореферата са използвани понятия, като „тактически ъгли“, „опасни зони“, „полицейска мисия“, „набавяне на свидетели“ и др., които предварително не са изяснени. При използване на формулния апарат в глава 3 не е посочено формулите от къде са взети или са дело на автора, при какви условия са приложими, има ли някакви ограничения.

Съществуват граматически, редакционни и технически грешки, като несъгласувани по род и/или число съществителни, прилагателни и местоимения; липсват на препинателни знаци и др.

Всички тези критични бележки обаче, не намаляват стойността на разработения дисертационен труд. Напротив, старши комисар Гайков е предложил един завършен научен труд, подкрепен с необходимите факти, аргументи и доказателства, като основен акцент са използваните техники и процедури от полицейските формирования при провеждане на специални операции.

9. Лични впечатления и други въпроси.

Не познавам лично докторанта, но представения от него дисертационен труд и автореферат към него ми дават основание да го определя като изграден изследовател. Той може да разкрива важни научни проблеми, да анализира факти и доказателства, да прави обосновани изводи и да предлага решения на разглеждания научен проблем.

10. Заключение.

Дисертационният труд, предложен за рецензиране представлява завършено научно изследване на поставения научен проблем. Поставените научно-изследователски задачи в увода на труда са решени, което показва, че поставената цел е постигната. Направените изводи са подкрепени с необходимия фактически и доказателствен материал. Научните и научно-приложни приноси са ясно разграничени и могат да бъдат използвани в практическата дейност при подготовка на полицейските формирования.

Авторефератът към дисертацията отговаря на изискванията. Направените публикации съответстват на извършеното научно изследване, като го допълват и разширяват. Всичко казано до тук ми дава основание да заявя, че дисертационният труд на Георги Гайков отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав (ЗРАС) и Правилника за неговото прилагане за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ по докторска програма по научна специалност „Военнополитически проблеми на сигурността“, в област на висше образование 9. „Сигурност и отбрана“, професионално направление 9.1. „Национална сигурност“.

11. Оценка на дисертационния труд.

Дисертационният труд, разработен от старши комисар Георги Тодоров Гайков, получените резултати и постигнатите научни и научно-приложни приноси ми дават основание да дам **положителна оценка**.

23.03.2018 г.

Рецензент: Заличено на осн.
чл.2 от ЗЗЛД
полк. инж. проф. д-р Сашо Евлогиев